

DEN NORSKE KIRKE

Oslo biskop

Terje Storli
Telthusbakken 33
0172 OSLO

Dato: 09.03.2009

Vår ref: 09/63-2 IW

Deres ref:

Anbefaling for Terje Storlis votiv- og kunstutstilling

Jeg takker for den innsendte presentasjon av votiv- og kunstutstilling og vil gi følgende anbefaling:

Takket være Terje Storli er det mulig i Kulturminneåret 2009 å vise frem en kulturskatt som har vært nærmest ukjent i Norge. I løpet av en 20 års periode har Terje Storli med flid samlet omkring 1000 gjenstander fra Europa som kan karakteriseres som votivgaver. En votivgave ble enten gitt før pilegrimen dro avsted for å fremskynde Guds hjelp eller ved helligstedet som var målet for pilegrimsreisen i form av en takk for at bønnen ble hørt. Votivgaver representerer viktige kulturminner innenfor europeiske pilegrimstradisjoner og er en av flere kilder til folkelig pilegrimsreligiøsitet. Når votivgaver og bidrag fra betydelige samtidskunstnere stilles ut sammen, får man i tillegg til det estetiske, også et fokus på pilegrimsvandringens eksistensielle uttrykk: hva det vil si å være pilegrim i en nåtidig kontekst. Slik er utstillingen berikende og innbyr til teologisk refleksjon.

Utstillingen anbefales!

Med vennlig hilsen

Ole Chr. M. Kvarme
biskop

Til: Kulturminneåret 2009

**Institutt for kulturstudier og
orientalske språk**
Postboks 1010 Blindern

Saksbehandler:

Telefon: 22 85 59 43

Telefaks: 22 85 48 28

Dato: 07.04.08 **Saksnr.:**

Sakseier:

E-post: henvendelser@ikos.uio.no

Nettadresse: <http://www.hf.uio.no/ikos>

Votivgaver og pilegrimstradisjoner – anbefaling

Jeg er kjent med Terje Storlis samling av votivgaver og hans arbeid for å få til en utstilling der dette materialet vises sammen med arbeider av aktuelle kunstnere. Jeg finner dette prosjektet svært verdifullt, og anbefaler at det støttes.

Storlis samling er stor og omfattende, og dekker sentrale elementer i votivgaveskikken i mange land. Den er både kultur- og religionshistorisk meget interessant blant annet fordi den viser bredden og variasjonen i votivskikkene og gir grunnlag for komparativ kunnskap om religion og kultur. Såvidt meg bekjent er samlingen uten sin like i Norge. Internasjonale samlinger, som først og fremst finnes katolske land der votivskikken har stått og fremdeles står sterkere, dekker som regel mer avgrensede geografiske områder og mangler ofte det utpreget komparative perspektivet som Storlis samling åpner for.

Samlingen, og prosjektet med å vise dem frem, bør dermed være av stor interesse for Kulturminneåret. I norsk sammenheng er votivgaver og –tradisjoner et meget lite utforsket felt. Votivgaver fra tidligere velkjente valfartkirker som Røldal eller Vatnås i Buskerud er i svært liten grad bevart, annet enn som stykkevis "kuriosa". Mine egne undersøkelser har vist at votivskikker var del av norsk folkelig religiøsitet til langt ut på 1800-tallet, og dermed en langt viktigere del av norsk kristenliv enn det som tradisjonelt har vært antatt. På denne måten er votivgavene viktige kulturminner.

Både i Norge og internasjonalt har votivskikkene vært tett knyttet til pilegrimsvandringer / valfart. Bak både votivgavene og pilegrimsferdene lå ofte et løfte, knyttet enten til botsgjerninger eller til håp om bønnhørelse. Gavene ble ofte bragt med til pilegrimsstedet, eller vandringer kunne i seg selv defineres som en votivgave. Votivtanken er altså en integrert del av valfartens religiøse logikk. Uten dette aspektet vil derfor satsningen på kunnskap om pilegrimer og pilegrimsvandringer ikke kunne bli annet enn fragmentarisk.

Anne Eriksen

professor i kulturhistorie

UNIVERSITETET I OSLO
Institutt for kulturstudier og orientalske språk
P.A. Munchs hus
P.b. 1010 Blindern
N-0315 Oslo

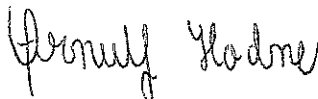
Anbefaling

Undertegnede har i flere år -- og med stor interesse -- fulgt Terje Storlis pionerarbeid med å formidle kunnskap her i landet om den gamle, internasjonale votivgaveskikken gjennom utstillinger og andre foretak. Det som begynte i det små, har nå utviklet seg til et betydelig prosjekt, som etter planen skal realiseres ved en stor utstilling i Storhamarlåven og Domkirkeruinene på Hamar høsten 2008. Som kjent var og er votivgaver en viktig del av de europeiske pilegrimstradisjonene, men i Norge har emnet vært lite påaktet både av kirkehistorikere og kulturforskere trass i at skikken overlevde reformasjonsforbudet på 1500-tallet med flere hundre år.

Ettersom kulturminneåret 2009 har gjort pilegrimstradisjoner til et av sine satsingsområder, vil en utstilling etter Terje Storlis opplegg med en kombinasjon av moderne kunst og eldre kultgjenstander (votivgaver) være et kjærkomment og nødvendig tilskudd til en slik markering. Jeg vil derfor innstendig oppfordre rette vedkommende til å støtte utstillingen økonomisk. Etter min mening er dette et prosjekt som vil ha stor allmenn interesse, og som Kulturminneåret vil ha stort utbytte av.

Blindern 14.4.2008

Ørnulf Hodne

(Dr. philos. Tidligere statsstipendiat)

ANBEFALING

Til alle tider har menneskene benyttet votivgaver for å påvirke guddommelige makter. Når en person eller en gruppe mennesker har stått overfor en nødssituasjon, kan de ha gitt en gave eller et løfte om en spesiell ytelse for å bli fridd ut av den truende vanskelighet. Gaven kan ha bestått i at en som har mistet en hånd har gitt en avbildning av en hånd til en kirke som har en relikvie med ry for å helbrede. Et skipsmannskap som er blitt reddet etter et forlis kan ha gitt en avbildning eller en modell av en skute. En kirke kan være bygd og vedlikeholdt ved gaver.

Votivgaver er ofte knyttet til kirker. I etter-reformatorisk tid har mange kirker fått inventar og utsmykning med innskrifter som navngir giveren. Kirkene rommer også anonyme smågjenstander som kan være smettet ned under gulvene eller inn i murene. I mange tilfeller dreier dette seg om ting som er blitt plassert i kirken i dølgsmål; noe av det kan ha hatt en funksjon i den folkelige magi. Slike gaver kan være uanselige gjenstander som ikke utmerker seg ved høy kunstnerisk utførelse. Deres symbolverdi gjør at de inngår i vårt kulturelle arvegods. De kan fortelle omsider ved den folkelige kultur.

Det er fortjenstfullt at Terje Storli har tatt opp tanken om å presentere noe av dette rikt fasetterte stoff i en utstilling på Hedemarksmuseet.

Jeg gir planen min beste anbefaling.

Oslo 21 januar 2008

Håkon Christie
Håkon Christie

Professor, dr.philos.
Arne Bugge Amundsen
Asbjørnsens vei 4
N-1605 Fredrikstad

7. februar 2008

ANBEFALING

Jeg er blitt forelagt Terje Storlis planer om en utstilling av europeiske votivgaver på Domkirkeodden, Hamar. Temaet for utstillingen er kulturhistorisk meget relevant, og i norsk sammenheng er det klart underekspontert. Votivgavetradisjoner var en selvfølgelig del av vår norske kultur før reformasjonen, men også etter reformasjonen var det levende tradisjoner knytter til votiver – kanskje helt frem til 1800-tallet. Å sette fenomenet inn i et europeisk perspektiv vil vise oss vår mangslungne tilknytning til en kontinental religiøs kultur.

Prosjektet får min beste anbefaling.

Med vennlig hilsen

Arne Bugge Amundsen

Professor i kulturhistorie

UNIVERSITETET I OSLO

DET TEOLOGISKE FAKULTET

Postboks 1023 Blindern
N-0315 Oslo

Besøksadresse:
Domus Theologica
Blindernveien 9

Telefon: + 47 - 22 85 03 00

Telefax: + 47 - 22 85 03 01

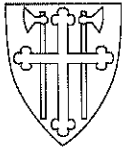
E-post: ekspedisjonen@teologi.uio.no
<http://www.tf.uio.no>

Europeiske votivgaver på Domkirkeodden.

Votivgaver er en viktig kilde til utforskningen av det vi ofte kaller folkelig religiøsitet. På grunn av motstand fra protestantisk teologi har votivgavene hatt en minimal plass i norsk tradisjon etter reformasjonen, mens de i europeisk katolsk sammenheng fortsatt er i bruk, mange steder også i en viktig rolle. Terje Storlis omfattende og interessante samling av votivgaver fra europeisk tradisjon bidrar til å bringe en sentral kristen og også bredere forankret religiøs tradisjon nærmere også her i Norge, og samlingen fortjener å bli stilt ut for et bredere publikum. Fra kirkehistorisk ståsted kan jeg anbefale utstillingsprosjektet.

Oslo, 19.02.08

Tarald Rasmussen
Professor i kirkehistorie, UiO

DEN NORSKE KIRKE

Hamar biskop

Terje Storli
Telthusbakken 33
0172 OSLO

Dato: 11.08.2008

Vår ref: 08/260-4 LTB

Deres ref:

Utstilling om valfart og votivgaver på Domkirkeodden 2009

Både middelalderens og nåtidens mangeartede pilegrimstradisjoner er det for meg viktig å ha et vedvarende fokus på. Derfor støtter jeg helhjertet din planlagte utstilling om valfart og votivgaver. Både på Domkirkeodden og ellers i Hamar bispedømme er det en bred interesse for pilegrimstradisjoner og pilegrimsvandringer. Utstillingen av votivgaver, sammen med bidrag fra samtidskunstnere, vil være med å utdype forståelsen av et viktig aspekt både i fortidens og nåtidens pilegrimsvandringer.

Tilsagn om økonomisk støtte kan jeg ikke gi, men vil gjerne være med å bidra til profileringen av utstillingen på Domkirkeodden i 2009

Med vennlig hilsen

Solveig Fiske
Solveig Fiske
biskop

Arne Bakken
Arne Bakken
pilegrimsprest
Telefon 62 55 03 52

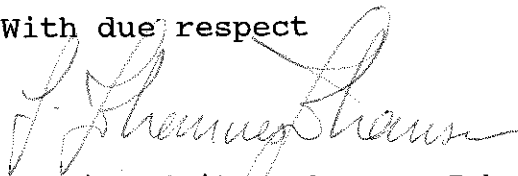
Hl.Nikolai ortodokse menighet
boks 9162, Grønland
0134 Oslo-Norway.
tele/fax 61195598-----

08.03.99.

RECOMMENDATION

I have met Mr. Terje Storli and got information about his work with "Tamas" from greek orthodox popular religious tradition and practise. I got the impression that he works serious and has a good and interesting idea for this. I hope he will be able to follow his plan for presentation of this very little known part of greek orthodox piety, and I hope he will get the help he need. I rekommend him to the actual responsible ecclesiasticals.

With due respect

archimandrite Johannes Johansen
St.Nicholas parish, Oslo;
in the Paris achdiocese, Oecumenical Patriarcate.

ΠΡΕΣΒΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΣΤΗ ΝΟΡΒΗΓΙΑ

Όσλο, 12 Ιουνίου 1998

ΠΡΟΣ ΠΑΝΤΑ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΜΕΝΟ

Στις αρχές του τρέχοντος έτους με επεσκέφθη στην Πρεσβεία μας στο Όσλο ο κ. Terje Storli, νορβηγός υπήκοος, ο οποίος μου παρουσίασε συλλογή από τάματα, τα οποία έχει συγκεντρώσει στην Ελλάδα κατά την τελευταία δεκαετία.

Το ενδιαφέρον του επικεντρώνεται στα τάματα καθ' εαυτά ως αισθητική έκφραση θρησκευτικών και ψυχολογικών τάσεων. Σκοπός του είναι να παρουσιάσει το ιστορικό πλαίσιο γύρω από τη δημιουργία τους, τον τόπο και τον τρόπο κατασκευής τους, τις μορφές που είναι χαραγμένες και τη συνέχιση της παράδοσης στη σύγχρονη Ελλάδα, στα πλαίσια διπλωματικής εργασίας που ετοιμάζει στον τομέα της Ιστορίας στο Πανεπιστήμιο του Μπέργκεν.

Για το σκοπό αυτό προγραμματίζει να έλθει και να ζήσει στη χώρα μας για ένα χρόνο, από τον Ιούλιο του 1998 και να έλθει σε επαφή με Μουσεία, Πανεπιστήμια, Μοναστήρια ή άλλους φορείς, που μπορούν να τον εφοδιάσουν με υλικό και πληροφορίες για τη διπλωματική του εργασία.

Δεδομένου ότι η εργασία του κ. Storli αφορά την πολιτιστική παράδοση της Ελλάδος, θα σας παρακαλούσα να του παράσχετε κάθε δυνατή βοήθεια, στο μέτρο των δυνατοτήτων σας, έτσι ώστε το περιεχόμενο της εργασίας του να αντικατοπτρίζει κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο την ελληνική παράδοση στα τάματα και τις ρίζες τους στους προχριστιανικούς χρόνους.

Ο Πρέσβυς κ.α.α.

Χαρά Σκολαρίκου
Γραμματεὺς Πρεσβείας Α΄

EMBAIXADA DE PORTUGAL EM OSLO

Oslo - March 21, 2012

To whom it may concern,

I herewith confirm that Mr. Terje Storli is preparing a third exhibition in an ongoing project presenting European votive offerings (ex-votos). After an invitation from the parish of *Gamle Aker* in Oslo, the exhibition is to be opened in Oslo 13 October this year in *Gamle Aker church*, the oldest building in Oslo, and shall have a focus on Portuguese ex – votos.

The present exhibition is supported financially by the Town Council of Oslo (Kulturetaten). It will be the third in a project, after exhibitions in the famous glass building with the old medieval church ruins at Hamar in 2009, and in 2010 in the medieval archbishop's residence next to the Nidaros cathedral in Trondheim. They were financially supported by Kulturrådet, Fritt Ord, the regional authorities of Hamar and Hedemark, as well as Sør- Trøndelag and Trondheim. Several distinguished Norwegian scientists and members of the Church of Norway have written letters in support of the project.

The exhibitions, that also contain important works of art by distinguished Norwegian artists, were exhibited together with samples of contemporary European votive offerings in order to present the respective traditions.

João de Lima Pimentel

Ambassador of Portugal

EMBAIXADA DE PORTUGAL EM OSLO

Embaixada de Portugal em Oslo, 23 de Março de 2012

A quem possa interessar,

Confirmo que o Sr. Terje Storli está preparando uma terceira exposição, integrada num projecto em curso, englobando oferendas com carácter religioso (ex – votos). O foque da exposição incidirá sobre ex – votos portugueses.

Na sequência de um convite da paróquia da Gamle Aker, em Oslo, a exposição será inaugurada em Oslo a 13 de Outubro deste ano, na igreja Gamle Aker, a mais antiga em Oslo.

A exposição é apoiada financeiramente pela Câmara Municipal de Oslo. Este é o terceiro evento a ter lugar, no âmbito do referido projecto, após duas exposições anteriores que tiveram lugar, uma no conhecido edifício de vidro que cobre as ruínas da igreja medieval de Hamar, em 2009, outra na antiga residência arquiépiscopal, junto á Catedral de Trondheim, em 2010.

Vários ilustres cientistas noruegueses e membros da Igreja Luterana norueguesa apoiaram igualmente este projecto.

As exposições, que também contam com a presença de obras de artistas noruegueses de renome, são exibidas juntamente com amostras de oferendas votivas europeias contemporâneas, com o objectivo de fomentar o conhecimento das respectivas tradições.

João de Lima Pimentel

Embaixador de Portugal em Oslo